

I väntan på inspiration

Jonas Hassen Khemiri har fastnat i en tvivelfas. Skrivandet går trögt. I väntan på nya idéer är läsningen hans räddning.
Text: Jonas Eklöf Foto: Robert Blombäck.

– **JONAS.**

– Hej Jonas. Det är Jonas.

– Hej.

– Är du nyvaken?

– Ja, ganska.

– Var är du?

– I min lägenhet. Den har höga vita väggar och en alptapet på toaletten.

Jonas Hassen Khemiri befinner sig i Berlin. Jag är i Stockholm. Linjen mellan oss är skör; det svajar och svischar i luren. Han är i Tyskland på ett förmånligt författarstipendium. Men han skriver inte så mycket. Han läser. Just nu är han inne i en ”Formel 1-läsfas”; på sistone har Nicholson Baker varvats med Lorrie Moore, Robert Walzer och Malcolm Lowry.

– Efter att ha skrivit i tolv eller tretton år har jag bestämt mig för att göra ett uppehåll under några månader, säger han. Jag kände att jag skrev uselt, och då är det bra att ta en paus. Att helt enkelt tvinga mig bort från tangenterna och se vad som händer.

Det låter som skrivkramp.

Jonas säger att det rör sig om en ”tvivelfas.”

– I våras bläddrade jag igenom mina böcker på jakt efter något som jag kunde stå för fullt ut. Men det var svårt! Det fanns ett par noveller som jag fortfarande kunde läsa utan att bli rödörad – men det var också allt.

Att fastna i tvivel är ingen helt ny erfarenhet för honom. Vi träffades i början av 2006, i samband med att *Montecore – En unik tiger gavs ut*. Då gav han uttryck för liknande tankegångar – att tvivlet är en naturlig del av skrivandet.

– Det finns en helt underbar text av Zadie Smith, om hur hon börjar må fysiskt illa under omläsningen av Vita tänder. Jag känner igen den känslan. Tiden mellan att man som författare känner sig gudomlig och tvivlar på varje ord är väldigt kort. Några få sekunder tycker man att man förtjänar sin plats där i bokhyllan, bland de riktigt stora. För att sedan inse att man egentligen hör hemma på utförsäljningshyllan. Jag hoppas att tiden som jag är stolt över en

mening blir längre och längre, ju mer jag skriver. Men tänk om det är tvärt om?

– Finns det någonting positivt med att tvivla? Kan tvivlet bidra till att göra dig till en bättre författare?

– Det finns absolut människor som jag gärna skulle vilja injicera med lite tvivel. Men samtidigt så är ju pendlandet mellan hybris och känslor av värdelöshet något väldigt allmänmänniskt som de flesta kan känna igen sig i. Jag har alltid tvivlat på en massa saker: allt från mitt politiska engagemang till min verklighetsuppfatt-

ning och mitt minne, säger han.

– Men har detta förändrats för dig sedan du blev författare? Tvivlar du annorlunda nu?

– Som författare känner jag nog att tvivlet driver mig vidare – att självkritiken triggas mig att skriva nya saker. Det är bara att hoppas att självkritiken inte blir så stark att man slutar skapa ord och tystnar.

TVIVLET HAR DOCK inte hindrat Jonas Hassen Khemiri från att färdigställa

en ny pjäs. *Vi som är hundra* spelas på Göteborgs stadsteater i höst. Och Radio-teatern ger under samma period ett omarbetat utdrag. Dessutom har han just fått reda på att även Stockholms stadsteater köpt rättigheterna till pjäsen. Dragkampen om pjäsen är förstås ett mått på hans popularitet. Men själv lyfter han fram en annan fördel med att spelas på flera scener samtidigt.

– Jag gillar när min text möter läsaren i olika former. Vad händer med mina ord när någon lyssnar på dem ensam i en bil

Mycket av tiden i Berlin går åt till att läsa och fundera. ”Allt jag läser sipprar tids nog in i det jag skriver”, säger Jonas.

”DE SENASTE ÅREN HAR JAG FUNDERAT MYCKET ÖVER HUR MÅNGA ALTERNATIVA VÄRLDAR SOM RYMS I ETT ENDA ORD.

3 LITTERÄRA FÖREBILDER

- *Marguerite Duras: För envisheten.*
- *PO Enquist: För skärpan.*
- *Richard Pryor: För smärt-humorn.*

hans noveller (resultaten visas på hans hemsida).

– De senaste åren har jag funderat mycket över hur många möjligheter – hur många alternativa världar – som ryms i ett enda ord. Ett och samma ord kan få halva publiken att skratta sig fördärvade och den andra halvan att sitta rakryggigt upprörda. Det kan få den gamla generationen att tycka att det är knäckande kul med en Strindbergrefrens, medan de yngre tycker att det är bortom supernördigt.

Pjäsen *Vi som är hundra* är delvis ett resultat av dessa grubblerier. Den handlar om en kvinna som klyvs i tre delar: En revolutionär tonåring, en medelålders trygghetstorsk och en gammal sannings-sökande tant.

Jag försöker göra en stor sak av att han för första gången har tre kvinnliga karaktärer i huvudrollerna. Men Jonas värjer sig.

– När jag läste ett utkast av pjäsen inför publik reagerade de konstigt. Jag hade bara sagt att det handlar om en person som får chansen att leva om sitt liv och då klyvs i tre personer, utan att nämna om det rörde sig om en man eller en kvinna. Efteråt insåg jag att alla utgått från att pjäsen handlat om en man. Varför då? Jag började fundera över det här, hur skulle publiken reagera om den som talar eller tilltals saknar ett uttalat kön?

En annan händelse som påverkade Jonas starkt under slutarbetet av pjäsen var den israeliska militärens 22 dagar långa offensiv mot Gaza.

– Plötsligt kändes mina ord fullständigt onödiga. Jag tänkte bara: vad fan sysslar jag med? Här sitter jag och skriver – till

”FANTASIN ÄR DEN ENDA PLATS DÄR VI MÄNNISKOR ÄR FRIA ATT ÅTERSKAPA OSS SJÄLVA”

JONAS HASSEN KHEMIRI:

Ålder: Fyller 31 år i december.

Bor: Berlin och Stockholm

Böcker: *Ett öga rött* (2003) *Montecore: en unik tiger* (2006), *Invasion!* (2008)

Pjäser: *Invasion!* (2007), *Fem gånger Gud* (2008).

Aktuell med: Pjäsen *Vi som är hundra* på Göteborgs stadsteater. Kuriosa: Jonas Hassen Khemiri är kusin med den tyska sångaren, låtskrivaren och skådespelaren Slim K.

Jonas c-uppsats på litteraturvetenskapen ”var härligt navelnördig”: den analyserade och kritiserade argumenten för att Söderbergs historier ska kunna läsas som prosalyrik.

VINN BILJETTER

Den 18 september har *Vi som är hundra* premiär på Göteborgs stadsteater. Var med i vår tävling på webben och vinn två biljetter.

www.vilaser.se

vilken nytta? Palestinakonflikten har bråkat med min skalle mycket. Jag antar att den känslan sipprat in i pjäsen, säger han och tillägger:

– Jag menar att pjäsen framför allt kretsar kring det här: Hur kan man egentligen hävda att man är ett politiskt subjekt idag? Hur kan man vilja allt på en och samma gång – kärleken och tryggheten och politiken ...

På det hela taget var det ändå en lätt pjäs att skriva, konstaterar han. Trots att han ger röst åt tre personer av motsatt kön, fanns mycket av grundmaterialet inom honom.

– Du känner inte mig så väl, säger han samtidigt som det knastrar till i luren. Gjorde du det, skulle du veta vilken kulturtant jag är. På samma gång är en stor del av mig en artonårig brud som tycker att jag är en tönt som inte befinner mig på gatorna i Teheran och kämpar mot regimen.

Inlevelseförmågan kommer förstås väl till pass för en författare. Men i privatlivet kan den ställa till bekymmer.

– Jag har alltid känt att jag kan förstå väldigt många positioner. Men den här förståelsen är svår att omsätta i praktisk handling. För mig är det enklare att skriva än att engagera mig i den vanliga världen. Jag kan känna en skam över att jag mår så bra i den fiktiva världen, och att jag har det svårare i den vanliga.

Han ger ett exempel: Du läser till exempel *Brott och straff*, då en vän kommer till dig med något personligt problem; det kan gälla samvetskval, kärleksbekymmer eller vad som helst. Och du säger det inte högt men inom-bords så hör du en viskning av: Men kom igen – i jämförelse med Raskolnikov så... Det riskerar att bli en ojämn kamp, med verkligheten som förlorare.

ATT JONAS HASSEN är en författare med en förkärlek för det glidande, svår-fångade och mångfacetterade är ingen hemlighet. Han gillar att leka med läsarens förväntningar och förutfat-tade meningar. Jag skriver så här – hur

3 GRYMMA TEXTER

- Rattawut Lapcharoensaps novell *Sightseeing*.
- Nas vers i Hi-teks låt *Music is Life*
- Zadie Smiths personliga essä *Dead Man Laughing*

3 OFÖRGLÖMLIGA KORTA KLASSIKER

- Aura, Carlos Fuentes
- Halv elva en sommarkväll, Marguerite Duras
- Tjuven och hundarna, Naguib Mahfouz

reagerar du då? Jaså – men om jag gör så här då? Efter två romaner, tre pjäser och ett tiotal noveller står det klart att det finns ett antal frågeställningar som inte lämnar honom någon ro, och som han gång på gång återkommer till. Många av dem kretsar kring den roll fantasin spelar i våra liv.

– Fantasin är en livboj för människan. Ibland tänker jag att det är den enda platsen där vi är fria att återskapa oss själva. Det finns inte så många frizoner i världen. Just därför blir de fantasier som mina karakterer klamras sig fast vid så väldigt viktiga.

Jonas Hassen Khemiri har sin bas i Stockholm. Men hans kreativitet verkar frigöras bäst i andra miljöer. I New York lyckades han avsluta debuten *Ett öga rött*, på Paris gator fann han Kadirs röst till *Montecore – En unik tiger*, i London skrev han klart *Invasion!*

Och nu alltså Berlin.

– Usch, det är alltså dags för Berlinbocken! utbrister han.

Och efter Tyskland?

– Jag funderar på Indien. Det är en litteraturscen som jag är nyfiken på just nu.

JONAS EKLÖF läste *litteraturvetenskap tillsammans med Jonas Hassen Khemiri och skrev sin uppsats om De stängda dörrarnas symbolik i Lars Görlings författarskap.*

”Kan du ibland känna dig som flera olika personer samtidigt?” frågar en av karaktärerna i Jonas Hassen Khemiris nya pjäs *Vi som är hundra*. För Jonas är svaret ja.

